

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ไว้แล้วในบทต่าง ๆ ข้างต้นนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของสภาพทั่วไป สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาด้านอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาตลอดจนถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ ก่อนที่จะได้นำเสนอข้อเสนอแนะซึ่งได้แก่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง โดยจะได้นำเสนอประเด็น ดังต่อไปนี้

6.1 บทสรุป

6.2 โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

6.3 ทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

6.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

6.1 บทสรุป

ในการศึกษาเรื่อง ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา นี้ มีพื้นที่ศึกษารวมทั้งสิ้น 30,195.1 ตารางกิโลเมตร นอกเหนือจากพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งจังหวัดแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ยังครอบคลุมถึงพื้นที่ต่อเนื่อง โดยมีแนวคิดที่ว่าพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นทรัพยากรหลักที่จะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวนั้น มิได้จำกัดตามขอบเขตการปกครอง แต่ได้มีความต่อเนื่องกันกับเขตการปกครองของจังหวัดอื่นโดยรอบด้วย เพื่อความสะดวกในการศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ จึงได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ต่อเนื่องเป็นอำเภอต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดนครราชสีมา ยกเว้นพื้นที่ต่อเนื่องกับบริเวณตอนใต้ของจังหวัดนครราชสีมาที่ส่วนใหญ่มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ป่าเขา ซึ่งไม่มีพื้นที่เกษตรกรรม รวมมีพื้นที่ศึกษาในอาณาเขต 6 จังหวัด 45 อำเภอ และ 6 กิ่งอำเภอ แต่เพื่อให้การศึกษานี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จะเอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวโดยรวมในจังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาครั้งนี้จะได้ศึกษาและเสนอแนะ แหล่งท่องเที่ยว โครงข่ายและวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีจังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลาง โดยที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ต่อเนื่องนั้น จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมศักยภาพของโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

6.1.1 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครราชสีมา ที่มีเทือกเขาวางตัวอยู่ทางตอนใต้ และทางตะวันตก ได้แก่ เทือกเขาสันกำแพงและดงพญาเย็น เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ที่อุดมสมบูรณ์ และมีความสำคัญมาก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ เทือกเขาที่อยู่รอบพื้นที่นี้ยังเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำ และลำน้ำย่อยๆ อีกหลายสาย พื้นที่แถบนี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อดีต ปรากฏร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาเป็นเมืองที่สำคัญ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความเป็นมาและวัฒนธรรมที่ได้รับการหล่อหลอมและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิด วิถีชีวิต ประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์หลายรูปแบบ ล้วนแล้วแต่เป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้เยี่ยมชมเยือนจากต่างถิ่นได้เป็นอย่างดี

และจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดนครราชสีมาที่มีความเป็นศูนย์กลางโดยธรรมชาติ จึงได้รับการพัฒนาให้มีระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งในพื้นที่พร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางบก ที่มีระบบถนนเป็นโครงข่ายอย่างดี การบริการทางรถไฟที่ประหยัด ปลอดภัย การบริการขนส่งทางเครื่องบินที่รวดเร็ว เหล่านี้สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังมีบริการอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก สำหรับที่พักในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในตัวเมืองนครราชสีมามากที่สุดถึงร้อยละ 50 นอกจากรั้วจะกระจายอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ที่สำคัญคือ อำเภอปากช่อง ที่ส่วนใหญ่เป็นโรงแรมระดับ 1 – 3 ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพร้อมสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือนที่มีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนใหญ่

และจากการศึกษาด้านสถิติ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและเป็นนักท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวโดยที่ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาเอง ซึ่งตรงข้ามกับผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศที่นิยมมาทักบริษัทนำเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางส่วนใหญ่เพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อน ทั้งในส่วนของผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าพักในอำเภอเมือง ส่วนใหญ่นิยมพักแรมตามบ้านญาติ/บ้านเพื่อนมากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่มาจากอำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่เข้าพักแรมใน โรงแรม / รีสอร์ท / เกสต์เฮาส์ ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอปากช่อง

ที่สำคัญที่สุด คืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ไม่อนุญาตให้มีการพักค้างในเขตอุทยาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงต้องพักแรมใน ที่พัก ที่ตั้งอยู่เชิงเขาใหญ่ ซึ่ง ที่พักต่าง ๆ เหล่านี้ มักมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว พร้อม

จังหวัดนครราชสีมา มีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2541 ประมาณ 3,816.33 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทย ถึง ร้อยละ 94.71 แต่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน ประมาณ 601.84 บาท ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นการซื้อสินค้าและของที่ระลึก รองลงมาเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศในปี 2541 ถึงแม้ว่าจะมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5.29 แต่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงกว่าชาวไทย คือ ประมาณ 1,195.44 บาท ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นการซื้อสินค้าและของที่ระลึก รองลงมาคือค่าที่พัก

จากปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทานต่าง ๆ ดังกล่าว นั้น พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ บริเวณอำเภอเมืองนครราชสีมาและพื้นที่โดยรอบ ที่มีภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม โดยมี อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เป็นแหล่งสำคัญ และอีกกลุ่ม คือ กลุ่มอำเภอปากช่องที่มีภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยมีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก ใน 2 กลุ่มนี้ ได้รับผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อการลงทุนด้านการบริการทางการท่องเที่ยวสูง ส่วนกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น กลุ่มอำเภอพิมาย ที่มีอุทยานประวัติศาสตร์พิมายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก ถึงแม้ว่าจะมีความสำคัญสูง เป็นที่รู้จักกันดีของผู้เยี่ยมเยือนทั่วไปก็ตาม แต่ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อการลงทุนด้านการบริการทางการท่องเที่ยวจะพบว่าไม่มีในระดับธุรกิจรายย่อย หรือระดับชุมชน นอกจากนี้ ด้วยระบบโครงข่ายถนนที่สะดวก รวดเร็ว จึงทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มีลักษณะแบบแวะเยี่ยมชม โดยที่ผู้เยี่ยมเยือนสามารถใช้บริการทางการท่องเที่ยวที่สะดวกสบายกว่าได้ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา

จากลักษณะโครงข่ายและวงจรการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ ในการศึกษาด้านอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง จะได้ยึดเป็นกรอบในการศึกษา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ต่อไป ซึ่งมีผลสรุปของการศึกษาดังกล่าวดังต่อไปนี้

6.1.2 อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา

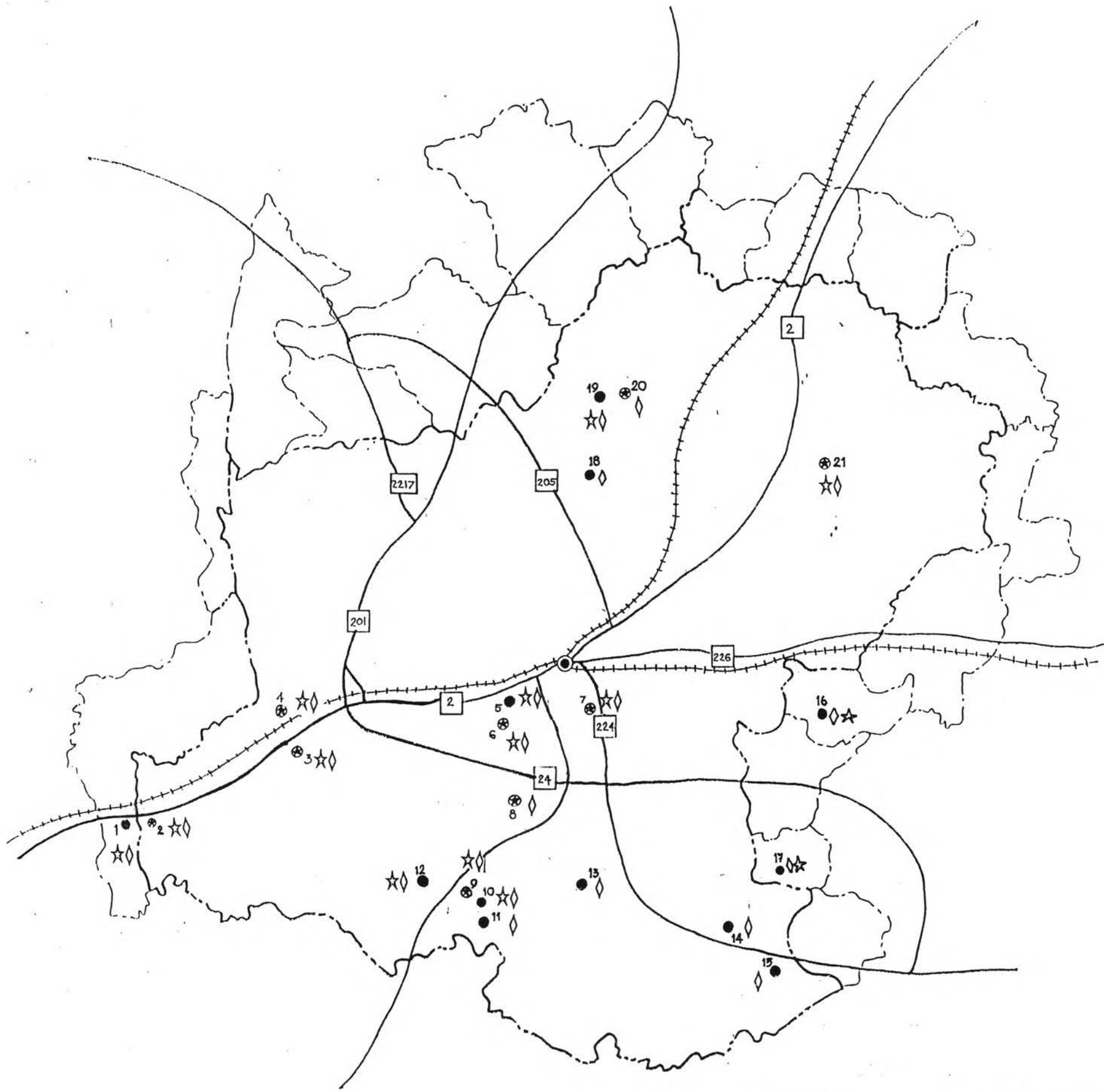
จากการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมโดยวิธีสำรวจพื้นที่จริงตามข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 25 แห่ง ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัด

นครราชสีมา 22 แห่ง อยู่ในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี 1 แห่ง และอยู่ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2 แห่ง เมื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ตามกระบวนการที่ได้นำเสนอไว้แล้วนั้น พบว่า มีพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมถึง 21 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพสูง 9 แห่ง และอยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลาง 12 แห่ง ส่วนแหล่งเกษตรกรรมอีก 4 แห่ง นั้น เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพต่ำ คือ มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวน้อยและเป็นแหล่งเกษตรที่ขาดความดึงดูดใจ

ประกอบกับการศึกษาด้านอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ได้ศึกษาตามกลุ่มนักท่องเที่ยว 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ซึ่งพบว่า มีโครงสร้างอายุ เพศ การศึกษาและระดับรายได้ที่แตกต่างกันเล็กน้อยเท่านั้น แต่มีลักษณะและพฤติกรรม โดยเฉพาะความเห็นต่อสิ่งที่คิดว่าน่าดึงดูดใจของแหล่งเกษตรกรรมที่ต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เดินทางมาเพราะความสวยงามของสถานที่ รองลงมาคือเดินทางมาเพราะความน่าสนใจด้านเกษตรกรรม เช่น วิถีเกษตร เทคโนโลยีทางเกษตร ขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปมีความเห็นว่าสิ่งที่น่าดึงดูดใจของแหล่งเกษตรกรรม อันดับแรก คือ ทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรม เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม รองลงมาคือ พันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว และผลผลิตทางการเกษตรที่จำหน่ายในราคาถูก ตามลำดับ ในขณะที่ แนวคิด รูปแบบ เทคโนโลยีในการทำเกษตรกรรม มีนักท่องเที่ยวทั่วไปสนใจเป็นอันดับ 5 ต่างจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ที่ให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวมากเป็นอันดับ 2

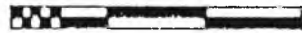
ในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในแหล่งท่องเที่ยว ที่ควรปรับปรุงนั้น มีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่ม โดยที่กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมส่วนใหญ่ต้องการให้ปรับปรุงด้านการบริการข้อมูลข่าวสารในแหล่งมากที่สุด แต่ในส่วน of นักท่องเที่ยวทั่วไปนั้นส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีบริการห้องสุขา มากที่สุดถึงร้อยละ 78.8 รองลงมาได้แก่ ระบบการรักษาความปลอดภัย ที่พัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาจะพบว่าแหล่งเกษตรกรรมต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนั้น เป็นแหล่งเกษตรที่มีเจ้าของเฉพาะรายมากที่สุด นอกจากนี้ยังประกอบด้วย แหล่งเกษตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการ หมู่บ้านเกษตร และการเกษตรรูปแบบอื่น และหากพิจารณาตามประเภทของผลผลิตทางการเกษตรพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ / ผัก และสวนดอกไม้ มากที่สุด ซึ่งแหล่งเกษตรกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ มีความสามารถที่จะรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แตกต่างกัน ทั้งนี้สามารถจำแนกเป็น (แผนที่ 6.1)

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพปานกลาง
- ⊛ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง

0 10 20 30 กิโลเมตร

1. สหกรณ์โคนม ไทย - เดนมาร์ก	2. ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ
3. สวนดอกไม้เมืองพร	4. สวนอุนบ้านคลองไผ่
5. ตลาดไม้ดอกไม้ประดับ ต. โคกกรวด	6. หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองวังกา
7. สวนมะนาวด้านเกษียณ	8. ไร่สวนผสมนายเจลา
9. สวนจุ่มไม้งาม	10. ฟาร์มผักปลอดสารพิษ
11. นวัตกรรมฟาร์มปลาทัพนิม	12. สวนไม้ดอกสุชาดา
13. ธนาคารผักบ้านมูลบน	14. สวนผักหวาน
15. ไร่สวนผสมนางสัมพันธ์	16. หมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ
17. กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านสูงไผ่	18. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรบ้านหนองสะแก
19. ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	20. ไร่สวนผสมนายสลิต
21. สถานีทดลองข้าวทิพย์	

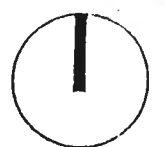
ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยว

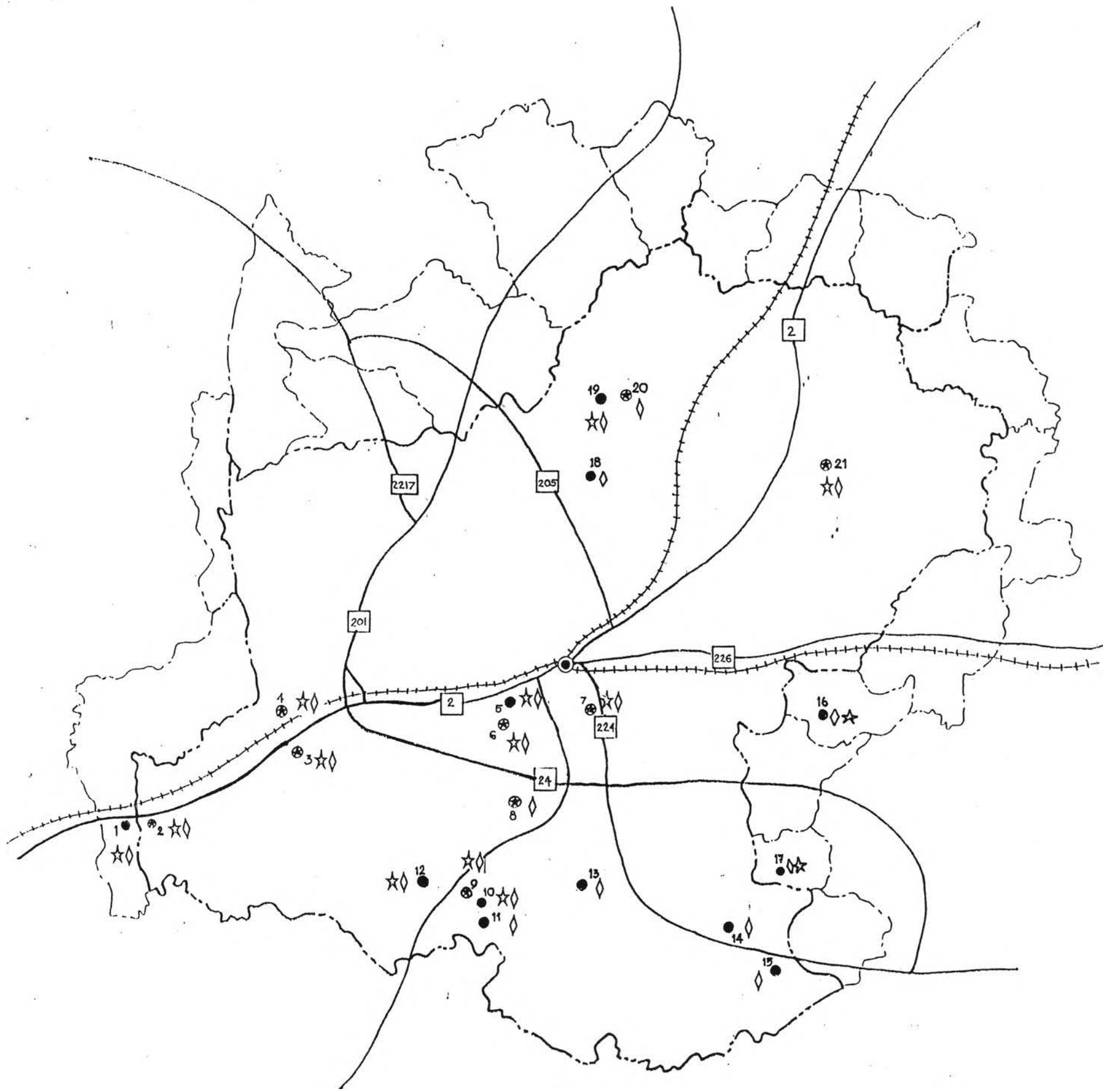
สัญลักษณ์ : ● ● แหล่งท่องเที่ยว — ถนน ——— ทางรถไฟ

ที่มา : การสำรวจ ☆ นักท่องเที่ยวทั่วไป ◇ นักท่องเที่ยวเกษตร

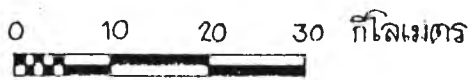

แผนที่ 6.1

● แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพปานกลาง
 ⊛ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง

1. สหกรณ์โคนม ไทย - เดนมาร์ก	2. ศูนย์วิจัยข้าวทอดข้าวทางแห่งชาติ
3. สวนดอกไม้เมืองพร	4. สวนอุนบ้านคลองไผ่
5. ตลาดไม้ดอกไม้ประดับ ต.โคกกรวด	6. หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองรังกา
7. สวนมะนาวด้านเกวียน	8. ไร่สวนผสมนายเจลา
9. สวนส้มไม้งาม	10. ฟาร์มผักปลอดสารพิษ
11. นพรัตน์ฟาร์มปลาบึง	12. สวนไม้ดอกสุชาดา
13. ธนาคารผักบ้านมูลบน	14. สวนผักหวาน
15. ไร่สวนผสมนางสัมพันธ์	16. หมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ
17. กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านขลุ้งไผ่	18. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรบ้านหนองสะแก
19. ศูนย์แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	20. ไร่สวนผสมนายสลิต
21. สถานีทดลองข้าวทิพย์	

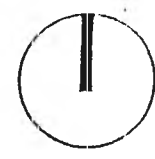
ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

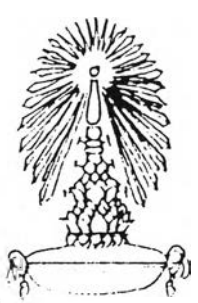
แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยว

สัญลักษณ์ : ⊛ ● แหล่งท่องเที่ยว — ถนน - - - - - ทางรถไฟ
 ☆ นักท่องเที่ยวทั่วไป ◇ นักท่องเที่ยวเกษตร

ที่มา : การสำรวจ

แผนที่ 6.1

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวแบบทั่วไป และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้จะมีลักษณะภาพรวมของแหล่งที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากมีทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกษตรที่สวยงาม มีพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ที่น่าสนใจ มีผลผลิตทางการเกษตรราคาถูก เป็นต้น ขณะเดียวกัน แหล่งเหล่านี้ก็สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ เนื่องจากมีความน่าสนใจด้านเกษตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเหล่านี้ ได้แก่

1.1) สวนมะนาวด้านเกวียน	(ศักยภาพสูง)
1.2) สวนดอกไม้เมืองพร	(ศักยภาพสูง)
1.3) สวนอุ้งบ้านคลองไผ่	(ศักยภาพสูง)
1.4) หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ หนองรังกา	(ศักยภาพสูง)
1.5) ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่าง แห่งชาติ	(ศักยภาพสูง)
1.6) ชุมไม้้งาม	(ศักยภาพสูง)
1.7) สถานีทดลองข้าวพิมาย	(ศักยภาพสูง)
1.8) สวนไม้ดอกสุชาติ	(ปานกลาง)
1.9) ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อำเภอขามสะแกแสง	(ปานกลาง)
1.10) ฟาร์มผักปลอดสารพิษ บ.โพธิ์บอร์ดี	(ปานกลาง)
1.11) สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก	(ปานกลาง)
1.12) ตลาดไม้ดอกไม้ประดับ บ้านโคกกรวด	(ปานกลาง)
1.13) กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านขลุ้งไผ่	(ปานกลาง)
1.14) หมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ	(ปานกลาง)

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็น พิเศษ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะมีความน่าสนใจในวิถีเกษตรไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีทางการเกษตร รูปแบบ แนวคิดในการทำการเกษตร ซึ่งเหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เทคนิคพิเศษทางการเกษตร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเหล่านี้ ได้แก่

2.1) ไร่นาสวนผสมนายสลิต	(ศักยภาพสูง)
2.2) ไร่นาสวนผสมนายเฉลา	(ศักยภาพสูง)
2.3) ไร่นาสวนผสมป่าส้มจิ้น	(ปานกลาง)

- 2.4) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรบ้านหนองสะแก (ปานกลาง)
 2.5) สวนผักหวาน (ปานกลาง)
 2.6) นพรัตน์ฟาร์มปลาทับทิม (ปานกลาง)
 2.7) ธนาคารผักบ้านมูลบน (ปานกลาง)

โดยที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมต่าง ๆ ข้างต้นนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาพื้นที่ในรายละเอียดและประเด็นที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพ ความเหมาะสม ขณะเดียวกันก็เป็นการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมหลัก

จากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา ตลาดการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น ผู้ศึกษา มีความเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม -มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนา เพื่อเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริมของพื้นที่ นอกเหนือจากกิจกรรมหลักทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมต่าง ๆ ไม่มีจุดดึงดูดใจตลอดจนความพร้อมทางการท่องเที่ยวมากพอที่จะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของนักท่องเที่ยวได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาแบบอิงกับโครงข่ายการท่องเที่ยวหลัก โดยผนวกกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเดิม

อย่างไรก็ตามจากสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมบางแห่ง มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวสูงจนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักได้ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่ม อำเภออมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี อำเภอสีคิ้ว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

- สหกรณ์โคนม ไทย - เดนมาร์ก อำเภออมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
- สวนดอกไม้เมืองพร อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- สวนอู่บ้านคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- สวนมะนาวด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักและเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมเองมีศักยภาพสูง มีสภาพกายภาพของเกษตรกรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั่วไปได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะสวนไม้ดอกไม้ประดับ ฟาร์มผักปลอดสารพิษ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวที่มีทิวทัศน์และอากาศเย็นสบาย จึงทำให้โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่นี้มีความเป็นไปได้สูง

จากการที่พื้นที่เกษตรกรรมได้กลายมาเป็นจุดสนใจใหม่ทางการท่องเที่ยวและแหล่งเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษานั้น มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ ทั้งในลักษณะกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ และรูปแบบทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ดังที่ได้เสนอไว้แล้ว จึงทำให้ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา มีความหลากหลายมากขึ้น นักท่องเที่ยวทั่วไปที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยือน สามารถใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ได้นานขึ้น เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก จากสภาพดังกล่าวจะทำให้เกิดการใช้จ่ายในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแหล่งเกษตรกรรม ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้ชาวบ้าน หรือชุมชนมีโอกาสที่จะได้จัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในแง่ของการมีรายได้เสริมนอกเหนือจากกิจกรรมหลักคือการทำเกษตร

ทั้งนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ผลกระทบจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น การปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ลานจอดรถ สุขา ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ความกลมกลืนกับพื้นที่

2) ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่อาจส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร กระบวนการในการผลิต ตลอดจน ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรได้ หากปราศจากการจัดการที่ดี

3) การให้บริการทางการท่องเที่ยวบางรูปแบบ จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม ความพร้อมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเกษตรกรรมในลักษณะการพักแรมกับเกษตรกร หรือ home stay

4) การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยหน่วยงานภาครัฐ ถึงแม้ว่าในด้านหนึ่ง จะเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือชาวบ้านที่ขาดโอกาส ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้มีโอกาสในการที่จะได้รับประโยชน์มากขึ้น แต่ในด้านการดำเนินการดังกล่าวหากเป็นนโยบายที่หน่วยงานรัฐในพื้นที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง และจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อสนองนโยบาย นั้น จะทำให้การพัฒนาดังกล่าวล้มเหลว เนื่องจากเป็นการพัฒนาแบบบนสู่ล่าง (top down) อีกทั้งผู้ที่สนับสนุนเองก็ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยว ตลอดจนขาดความเข้าใจในความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และชุมชน

5) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มเกษตรกรที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุน หรือหมู่บ้านเกษตร จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป พัฒนาทรัพยากรที่มีคุณค่าอยู่แล้วในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์สูงสุด

6.1.3 ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการศึกษาข้อมูลอุปทานทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ได้จากการสำรวจข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น นั้น สามารถสรุป ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง มีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีคุณค่าของแหล่งเกษตรกรรม ได้แก่ สภาพกายภาพชีวภาพและรูปแบบเทคโนโลยี วิถีเกษตรที่เป็นกิจกรรมหลักในแหล่งเกษตรนั้น ๆ ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ซึ่งในทัศนะของนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมแล้ว มีความสนใจร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของสภาพแวดล้อม ทิวทัศน์ ความสวยงามที่เกิดจากสภาพกายภาพของพันธุ์พืชต่าง ๆ ในขณะที่นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจะมีความน่าสนใจ ด้านรูปแบบเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึง แนวคิด ปรัชญา รูปแบบ ในการดำเนินการเกษตร ตลอดจน สภาพชีวิตสังคมเกษตร และเมื่อจำแนกพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ตามลักษณะพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมเฉพาะราย ซึ่งมีอยู่ถึง 16 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นแหล่งที่มีศักยภาพสูงถึง 6 แห่ง ศักยภาพปานกลาง 7 แห่ง รองลงมาคือ หมู่บ้านเกษตรกรรม และพื้นที่เกษตรกรรมของราชการ จำนวนเท่ากัน คือ 3 แห่งและหากพิจารณาลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา โดยจำแนกตามประเภทของผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่เป็นส่วนผลไม้ / ผัก มีจำนวน 9 แห่ง รองลงมาคือ ไร่นาสวนผสม และสวนดอกไม้ มีจำนวน 5 แห่ง เท่ากัน

2) เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีความพร้อมในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

2.1) มีการบริหารจัดการแหล่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาที่มีค่าคะแนนสูง มีเพียงแห่งเดียว คือ สวนมะนาวด้านเกวียน

2.2) มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวน้อย ได้แก่ การติดต่อและขออนุญาตล่วงหน้า หรือการติดต่อกับส่วนราชการ เช่น เกษตรอำเภอ นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับฤดูกาลที่จะมีผลผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตามพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษาจะสามารถเข้าชมได้ตลอดปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่เกษตรกรรมประเภทไร่นาสวนผสม

2.3) มีสภาพแวดล้อมที่ดี (ลำดับความสำคัญเท่ากับ 2.2) เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชนบท จึงทำให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษ ค่าคะแนนส่วนใหญ่ของพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาจึงอยู่ในระดับสูงและปานกลาง

2.4) มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง พื้นที่เกษตรกรรมบางแห่งในพื้นที่ศึกษาดังอยู่ห่างจากถนนหลักและสภาพไม่ดี จึงเป็นอุปสรรคในการเดินทางเข้าถึง ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมประเภทเดียวกันที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกกว่า จะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงกว่าได้

2.5) มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวพร้อม พื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา ที่มีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ จะเป็นพื้นที่เกษตรเฉพาะรายที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่หรือมีทุนสูง เช่น สวนองุ่น บ้านคลองไผ่ สวนมะนาวด่านเกวียน สวนดอกไม้เมืองพร หรือพื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นของราชการที่มีงบประมาณแผ่นดินสนับสนุน

3) เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่อยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวหลักของพื้นที่หรือใกล้เคียงกันโดยที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับโครงข่ายการท่องเที่ยวหลักได้

จากการสำรวจพื้นที่และศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่องที่สามารถสนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ นั้น มีดังนี้

3.1) กลุ่ม อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี – อำเภอปากช่อง และ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จัดว่ามีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสูง สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้านได้เป็นอย่างดี

3.2) กลุ่ม อำเภอเมืองนครราชสีมา – อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัย มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสูง สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมทั่วไปและกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้านได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1

3.3) กลุ่ม อำเภอโนนไทย อำเภอขามสะแกแสงและ อำเภอพิมาย มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสูง สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้านที่สนใจแนวคิด รูปแบบ เทคโนโลยีในการทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี

3.4) กลุ่ม อำเภอวังน้ำเขียว มีแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นสาร์ป (image) ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้ เนื่องจากความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ แต่ทั้งนี้ยังต้องมีการลงทุนทั้งในด้านโครงสร้าง

พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว รวมทั้งต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงความพร้อมของแหล่งเกษตรกรรมด้วย

3.5) กลุ่ม อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่ม อำเภอโนนสุวรรณ และ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลาง เนื่องจากอยู่ห่างจากโครงข่ายการท่องเที่ยวเดิม แต่มีความน่าสนใจในรูปแบบของหมู่บ้านเกษตรกรรม ในการพัฒนาควรส่งเสริมผนวกกับกลุ่มท่องเที่ยว อำเภอโชคชัยและอำเภอเมืองนครราชสีมา

เพื่อให้ การพิจารณาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

6.2 โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

6.2.1 โอกาสของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ต่อเนื่อง

1) ด้านทำเลที่ตั้ง จังหวัดนครราชสีมามีความได้เปรียบในเรื่องทำเลที่ตั้งซึ่งเป็นประตูสู่ภาคอีสาน สามารถเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2-3 ชั่วโมง โดยทางรถยนต์ อีกทั้งยังสามารถเดินทางติดต่อได้ทั้งทางอากาศและรถไฟ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่อื่นภายในจังหวัด ยังสามารถทำได้สะดวก เนื่องจากมีระบบโครงข่ายถนนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึง โอกาสในการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาจึงมีสูง ทั้งจากผู้เยี่ยมเยือนจากกรุงเทพมหานคร ผู้เยี่ยมเยือนจากภายในจังหวัด และผู้ที่ต้องการเดินทางผ่านไปยังจังหวัดอื่นทั้งในและนอกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยที่จังหวัดนครราชสีมาเองก็มีความพร้อมในการรองรับสูง ทั้ง โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 52 แห่ง ในจำนวนนี้มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงในระดับชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ใน อำเภอปากช่อง อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย นอกจากนี้ยังมีสินค้าหัตถกรรม สินค้าที่ระลึกที่มีชื่อเสียง งานเทศกาลประเพณีสำคัญที่สามารถดึงดูดใจให้มีผู้เดินทางมาเยี่ยมเยือน โดยที่วงจรหรือโครงข่ายการท่องเที่ยวหลักในพื้นที่นี้ ส่วนใหญ่จะเกาะ

กลุ่มเชื่อมโยงระหว่าง อำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอโชคชัย และ อำเภอพิมาย

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง พบว่า แหล่งเกษตรกรรมที่มีศักยภาพเหมาะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจะตั้งอยู่ใกล้เคียงกับกลุ่มท่องเที่ยวเดิมของพื้นที่ ซึ่งสามารถให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ศึกษา ยังมีรูปแบบการเกษตรกรรมที่หลากหลาย คือมีทั้งแหล่งเกษตรกรรมเฉพาะราย หมู่บ้านเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ และพื้นที่เกษตรของราชการ โดยที่แหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถพัฒนาให้รองรับได้ทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ

3) ด้านตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีปริมาณการท่องเที่ยวมากที่สุด เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีสัดส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 57.12 และ 42.88 ตามลำดับ ผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อน ในขณะที่การสำรวจด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม พบว่า มีโครงสร้างพฤติกรรมและทัศนคติ ที่ใกล้เคียงกับตลาดการท่องเที่ยวแบบทั่วไปทั้งในเรื่องของ รูปแบบการเดินทาง อาชีพ กลุ่มอายุ

ถึงแม้ว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจจะทำให้ปริมาณการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาลดน้อยลง แต่ภาครัฐก็มีนโยบาย มาตรการในการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น อีกทั้งความพร้อมในระดับหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา จึงทำให้โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมมีความเป็นไปได้สูง

ถึงแม้ว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจจะทำให้ปริมาณการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาลดน้อยลง แต่ภาครัฐก็มีนโยบาย มาตรการในการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น อีกทั้งความพร้อมในระดับหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา จึงทำให้โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมมีความเป็นไปได้สูง

4) การที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และมีการดำเนินงานในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

4.1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อปี 2542 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

4.2) กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินโครงการท่องเที่ยวเกษตร ปีท่องเที่ยวไทย 2542 - 2543 เพื่อจัดตั้งและพัฒนาจุดบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกรที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน 27 จังหวัด 38 แห่ง และได้จัดตั้งคณะกรรมการ หน่วยงานปฏิบัติการ ดังนี้

- จัดตั้ง ศูนย์อำนวยการท่องเที่ยวเกษตร อยู่ที่กรมส่งเสริมการเกษตร
- แต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยวเกษตร
- แต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการท่องเที่ยวเกษตรระดับภาค จากสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคทั้ง 6 ภาค

- แต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยวเกษตรในระดับจังหวัด

4.3) กรมวิชาการเกษตรได้แต่งตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเกษตร ขึ้นในปี 2542 เพื่อกำหนดแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเกษตร กำหนดสถานที่ในความรับผิดชอบ ได้แก่ ศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง ต่าง ๆ รวมทั้งดำเนินการบริหาร และจัดการให้เกิดประโยชน์ ต่อไป

6.2.2 อุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ต่อเนื่อง

1) อุปสรรคจากปัจจัยภายในของระบบเกษตรกรรม ได้แก่

1.1) ฤดูกาล ความน่าสนใจของเกษตรกรรมบางประเภทขึ้นอยู่กับช่วงเวลา เช่น ไม้ผล จะมีความน่าสนใจที่มีผลสุก สามารถรับประทานได้ ไม้ดอก มีความน่าสนใจในช่วงที่มีดอก และมีปริมาณมาก เป็นต้น เหล่านี้ล้วนต้องอาศัยฤดูกาล ดังนั้น จึงเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรรมที่จะมีความน่าสนใจอยู่เพียงบางช่วงเวลาเท่านั้น

1.2) สภาพกายภาพของระบบเกษตรกรรม ในระบบเกษตรกรรม มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ กระบวนการที่จะให้มีผลผลิตที่สมบูรณ์ ในขณะที่จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ การพักผ่อนหย่อนใจ และความต้องการที่จะแสวงหาความรื่นรมย์จากทิวทัศน์ที่สวยงาม ในแหล่งเกษตรกรรมทั่วไปนั้น เกษตรกรไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องทิวทัศน์หรือการจัดองค์ประกอบของพื้นที่ นอกจากนี้ในกระบวนการทางการเกษตร อาจต้องก่อให้เกิดภาพหรือกลิ่น ที่ไม่พึงประสงค์สำหรับนักท่องเที่ยว แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเกษตร หรือเป็นสิ่งปกติธรรมดาของเกษตรกร เช่น กลิ่นจากการใช้ปุ๋ยคอก กลิ่นจากสิ่งปฏิจุลสัตว์ อาหารสัตว์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจเป็นข้อจำกัดทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป

2) การขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการท่องเที่ยวของเกษตรกรเจ้าของพื้นที่ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องมีการจัดการเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหรือการเพิ่มเติมบทบาทด้านการบริการทางการท่องเที่ยวให้กับเกษตรกร อาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งลักษณะของการจัดเตรียมการบริการทางการท่องเที่ยวที่เกินความเหมาะสม หรือขาดการเตรียมการด้านการบริการการท่องเที่ยว

3) ข้อจำกัดด้านการลงทุน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีรายได้น้อย การลงทุนด้านการท่องเที่ยวเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีปัญหาด้านเงินทุนที่จำกัดและต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านเกษตรกรรมก่อน

6.3 ทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

จากการพิจารณาประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่ สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ทรัพยากรการเกษตร สถานการณ์การท่องเที่ยว ตลอดจนสภาพปัญหาและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เหล่านี้ จึงสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

ในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาการท่องเที่ยว ถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ด้วยจุดหมายที่จะสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และกระจวนความเจริญ ซึ่งหากพิจารณาในด้านเศรษฐกิจแล้ว การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันหลายปีจนกระทั่งปัจจุบัน แต่อีกแง่มุมหนึ่ง ผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยขาดความใคร่ครวญอย่างรอบคอบ ได้ปรากฏขึ้น ไม่ว่าจะเป็น การแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมดั้งเดิมมารับใช้การท่องเที่ยว ปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขยะ น้ำเสีย ทัศนียภาพ ปัญหาค่าครองชีพสูงในเมืองท่องเที่ยว ประกอบกับกระแสการตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้มีการคาดหวังเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้และพัฒนาคน ชุมชนและสังคม

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มี การนำฐานทรัพยากรทางการเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมดั้งเดิมเพื่อการดำรงชีพของมนุษย์ มาใช้ให้ เกิดประโยชน์ต่อการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งนอกเหนือจากการได้พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายจาก ความตึงเครียดในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนำมาซึ่งการเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจ ทัศนคติที่ดีต่อ อาชีพเกษตรกรรม ความตระหนักในคุณค่าของวิถีเกษตรและวิถีชีวิตชุมชน

จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังได้นำเสนอไว้แล้ว ข้างต้น ตลอดจนแนวโน้มสถานการณ์ในการรักษาสภาพแวดล้อม จึงสามารถกำหนด วิสัยทัศน์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้ดังนี้

“ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานทรัพยากรเกษตร ที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชน เกษตรกร ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ สามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยว ในด้านการนันทนาการ การเรียนรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดกระบวนการ ในการพัฒนาคน การตระหนักในคุณค่าของวิถีเกษตร การอนุรักษ์ทรัพยากร ในขณะที่ยังคงปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรเพื่อการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร ”

6.3.2 วัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงเกษตรกรรม

เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมดังกล่าว นั้นจึงได้กำหนด วัตถุประสงค์ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัด นครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นทางเลือกใหม่ ก่อให้เกิดการกระจายตัวของกิจกรรมการ ท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น
- 2) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ให้ดำเนินไปในทิศทาง ที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากรเกษตรที่มีอยู่ สามารถอำนวยความสะดวก ประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากที่สุดอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึก การ เรียนรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม ทางเกษตร ตลอดจน เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้

และในการศึกษานี้ ยังได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่

- 1) ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมหลักของพื้นที่
- 2) สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ให้เป็นรายได้เสริมแก่เกษตรกร
- 3) ส่งเสริมหรือพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งในลักษณะของ ชุมชนเกษตร พื้นที่เกษตรกรรมเฉพาะราย และพื้นที่เกษตรกรรมอื่นๆ ให้มีความสามารถในการจัดการเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 4) ให้มีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยมุ่งให้มีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยที่ ให้มีเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ในระยะ 5 ปี ดังนี้
  - 1) มีผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ในพื้นที่ศึกษา เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น ร้อยละ 11 หรือมีปริมาณการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยเท่ากับปริมาณการท่องเที่ยวปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ
  - 2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าพักแรมในจังหวัดนครราชสีมา มีระยะเวลาวันพักเฉลี่ยประมาณ 3.16 วันต่อคน เท่ากับระยะเวลาวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2540
  - 3) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของผู้เยี่ยมชมเยือนที่นำมาใช้จ่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้นมากกว่า 676.40 บาทต่อคนต่อวัน หรือมากกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในภาพรวม ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2540
  - 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาที่มีศักยภาพปานกลางได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงขึ้น อย่างน้อย 5 แห่ง และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมแหล่งใหม่ในพื้นที่ศึกษาอีก 5 แห่ง

6.3.3 กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้เสนอไว้ข้างต้น นั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ดำเนิน

ไปตามกรอบแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเห็นควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับเป็นแนวทางและกรอบการดำเนินงาน สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

- 1) กลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) กลยุทธ์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ
- 3) กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรและการลงทุนทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
- 4) กลยุทธ์ในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
- 5) กลยุทธ์ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

ซึ่งกลยุทธ์ต่าง ๆ มีแนวคิดและมาตรการในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) กลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว

แนวความคิด

องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมคือ ทรัพยากรการเกษตรต่างๆ ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของการเกษตร ซึ่งทรัพยากรเกษตรต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักของเกษตรกร การจัดระบบการท่องเที่ยวเข้าไปในระบบการเกษตร ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในรูปแบบต่างๆ กันไป ย่อมส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่เกษตรกรรม วิถีการดำเนินชีวิต การปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งนั้นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการทรัพยากรเกษตรให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว อันจะเป็นการนำเสนอทรัพยากรการเกษตรในรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และยังรวมถึงการสงวน รักษา ควบคุม ดูแลทรัพยากรการเกษตรให้คงบทบาทหลักไว้ได้

กลยุทธ์นี้มีมาตรการในการดำเนินงานดังนี้

1.1) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับแหล่งเกษตรกรรมนั้น ๆ เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม นั้น สามารถนำเอารูปแบบการท่องเที่ยวมาเป็นแนวปฏิบัติได้ดังนี้

- การท่องเที่ยวแบบทั่วไป ที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา ประชุม สัมมนา ติดต่อธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว หรือเรียกว่า การท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุม และสัมมนา (Recreation and Convention Tourism)

- การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นๆ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นพิเศษ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism)

- การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism)

ซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวข้างต้นจะช่วยให้สามารถพิจารณาระดับกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ตลอดจนกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรม

1.2) การจัดเขตพื้นที่ (Zoning) ภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพื่อการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว ที่สำคัญคือ เน้นการปกป้องพื้นที่เกษตรกรรมหลักมิให้ถูกรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตได้ การจัดเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม สามารถแบ่งได้ดังนี้

- เขตเกษตรกรรมสงวน เป็นเขตที่สงวนเพื่อกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรเท่านั้น

- เขตท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นเขตอนุญาตสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นแปลงเกษตรกรรมสาธิต ที่นักท่องเที่ยวสามารถเก็บผลผลิตได้เอง หรือสามารถทดลองทำการเกษตรเอง พื้นที่บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ส่วนบริการต่าง ๆ เช่น ส่วนพักผ่อน ห้องสุขา ลานจอดรถ ร้านสินค้าผลผลิตทางการเกษตร จุดให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

1.3) การประเมินขีดจำกัดในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ของพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ ฤดูกาลที่สัตว์/พืชผสมพันธุ์ ช่วงเวลาที่พืชออกดอก / ติดผลอ่อน ช่วงเวลาให้อาหาร / ปุ๋ย / ยาฆ่าแมลง เป็นต้น เพื่อกำหนด / ควบคุม ปริมาณนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม และป้องกันการรบกวน ทำลายทรัพยากรเกษตร หรือการรบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

1.4) การควบคุมการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เกี่ยวกับการสร้างอาคาร การปรับปรุงพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ขนาดสาธารณูปโภค การตกแต่งหรือเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและประเภทของแหล่งเกษตรกรรม วิถีเกษตร วัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งมีการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การควบคุมและป้องกันมลพิษ / มลภาวะที่เหมาะสม

2) กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
แนวความคิด

โดยทั่วไป โครงสร้างพื้นฐานและบริการที่รองรับการท่องเที่ยวนั้น แม้ว่าจะไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและเป็นจุดดึงดูดในทางการท่องเที่ยวชนิดหนึ่ง สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแก่นักท่องเที่ยว นั้น เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับหรือข้อจำกัดของทรัพยากรเกษตร มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนวิถีเกษตร วัฒนธรรม ประเพณี ของเกษตรกรเจ้าของพื้นที่ / ชุมชน รวมทั้งกิจกรรมหลักของพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานและบริการที่จำเป็น ได้แก่ เส้นทางคมนาคม เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม หรือบริการที่พักร่วมกับเกษตรกรเจ้าของพื้นที่ (Home Stay / Farm Stay) การกางเต็นท์ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้ง โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เช่น น้ำใช้ ไฟฟ้า การขนส่ง การสื่อสาร และการรักษาความปลอดภัย ภายใต้ความเหมาะสมของพื้นที่และความพร้อมในการพัฒนาของพื้นที่นั้นๆ

กลยุทธ์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่รองรับการท่องเที่ยว มี
มาตรการดำเนินงานดังนี้

2.1) ส่งเสริมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่เกษตรกรรม กิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนั้นๆ เช่น ห้องสุขา จุดพักผ่อน จุดชมวิว ไฟฟ้า ลานจอดรถ เป็นต้น

2.2) ส่งเสริมให้เกิดความสะดวกสบาย ในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ได้แก่ การจัดทำป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงเส้นทางเข้าแหล่งและภายในแหล่ง เป็นต้น

2.3) ส่งเสริมให้มีการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในลักษณะของการบริการ อาหาร ของว่าง เครื่องดื่ม สินค้าที่ระลึก โดยเน้นจุดเด่นของสินค้าที่สดใหม่ สะอาด มีคุณภาพ และราคาถูก

2.4) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการบริการเสริม เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า (Value Added) ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เช่น บริการที่พัก ทั้งในรูปแบบของที่พักเฉพาะของนักท่องเที่ยว หรือ การพักร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ (Home Stay) การตั้งแคมป์ กางเต็นท์ โดยพิจารณาจากความพร้อมความเหมาะสมของพื้นที่ /

ชุมชน นอกจากนี้ยังมีบริการอื่นๆ เช่น บริการการอบสมุนไพร บริการนำเที่ยวภายในแหล่ง หรือ ชุมชน /พื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น

2.5) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม / ชมรม / สมาคม ของเกษตรกรในชุมชน เพื่อดำเนินการด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น การเป็นวิทยากรหรือมัคคุเทศก์เฉพาะกิจการผลิตสินค้าที่ระลึก การแปรรูปผลผลิต และการบริการอื่น ๆ

2.6) จัดการกวดขัน และให้ความสนใจกับ ระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม / ชุมชน โดยอาศัยกำลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ หรือ อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยประจำแหล่ง / ชุมชน เป็นต้น

3) กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรและการลงทุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
แนวความคิด

‘โดยทั่วไป บุคลากรทางการเกษตร เช่น เกษตรกร ประชาชนในชุมชน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด ข้าราชการทางการเกษตร มีหน้าที่หลักในการผลิต/ให้คำแนะนำ/ส่งเสริม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม บุคลากรเหล่านี้จะมีกิจกรรมหรือหน้าที่เพิ่มมากขึ้น และต้องมีปฏิสัมพันธ์ กับกลุ่มคนหลายกลุ่ม นอกเหนือจากกับกลุ่มเกษตรกร หรือบุคคลในสาขาอาชีพที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้เกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยว เทคนิคการพูด/ต้อนรับ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ จะทำให้นักท่องเที่ยว เกิดความประทับใจในการที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

สำหรับการลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ในขั้นต้นอาจจะให้ผลตอบแทนค่อนข้างน้อย แต่อย่างไรก็ตาม จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการสนับสนุนให้เกษตรกร / ชุมชนท้องถิ่น ได้ลงทุนเพื่อดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเองในรูปแบบที่เหมาะสม จะเป็นการเพิ่มทางเลือกและโอกาสทางเศรษฐกิจ ให้มากขึ้นจึงมีมาตรการที่ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1) จัดให้มีองค์กรกลาง ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ในการให้ความรู้แก่เกษตรกร ชาวบ้านในท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการในด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ตลอดจนการผลิตสินค้าหัตถกรรม สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3.2) จัดให้มีการสัมมนา ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ด้านการบริการและการท่องเที่ยว ในพื้นที่ต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งเกษตรกรรมที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการ การบริการทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรการเกษตร เกษตรกร ชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.3) จัดตั้งกองทุน เพื่อสนับสนุนการลงทุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกันจัดตั้ง โดยชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมกับพัฒนารูปแบบการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนที่ดี มีกระบวนการกระจายรายได้ และสร้างการมีส่วนร่วมในการประกอบการ

3.4) สนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ในพื้นที่เกษตรกรรมของรัฐ โดยลดข้อจำกัดด้านกฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐหรือเอกชน สามารถประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ได้

3.5) สนับสนุนเกษตรกร ชุมชน ให้มีการประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยการใช้มาตรการทางด้านภาษี การสนับสนุนผ่านกลไกของภาครัฐ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการได้และได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

4) กลยุทธ์ในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

แนวความคิด

ถึงแม้ว่า การเดินทางท่องเที่ยว จะเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่ง ที่มนุษย์กระทำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และผ่อนคลายจากความตึงเครียดของร่างกายและจิตใจ ความซ้ำซากจำเจ ต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น จัดเป็นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากการใช้ชีวิตสัมผัส สถานที่ แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิถีชีวิตต่างๆ การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะการสร้างและพัฒนาสุนทรียภาพทางจิตใจ การกระตุ้นจิตสำนึกให้ตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนั้น มุ่งหวังที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ วัฒนธรรมของชุมชนเกษตร วิถีชีวิต เทคโนโลยี ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการดำเนินกิจกรรมการเกษตร นอกเหนือไปจากได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น การให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่ง จึงต้องอาศัยรูปแบบ วิธีการ สื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบวิธีการดังกล่าวที่จะนำเสนอในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ย่อมแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของลักษณะแหล่งเกษตรกรรม และกลุ่มตลาด ซึ่งมีมาตรการดำเนินการดังนี้

4.1) จัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาแนวความคิดหรือเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆ หรือแนวทางการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนความรู้โดยตรงระหว่างนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการอื่นที่สนใจการเกษตรเป็นพิเศษ กับเกษตรกร หรือเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนั้น ๆ

4.2) จัดให้มีศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมของพื้นที่ โดยการรวบรวมรายชื่อแหล่งเกษตรกรรมที่น่าสนใจ รายงานการศึกษา การวิจัยด้านการเกษตร ตลอดจนกลุ่ม องค์กร บุคลากรทางการเกษตร ที่เป็นองค์ความรู้ สามารถถ่ายทอดให้กับเกษตรกร ผู้สนใจอื่นๆ ได้

4.3) พัฒนาและจัดทำระบบสื่อในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยเน้นให้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาแหล่ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเงินทุน ซึ่งระบบสื่อความหมายที่สำคัญ ได้แก่ เส้นทางศึกษาสภาพแวดล้อมในแหล่งเกษตรกรรม ป้ายสื่อความหมาย คู่มือ นิทรรศการ สื่อโสตทัศนศึกษา คนนำทาง มัคคุเทศก์ วิทยากร เป็นต้น

4.4) จัดให้มีและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สอดแทรกสาระ ความรู้ ด้านเกษตรกรรมควบคู่กับการนันทนาการ เช่น การจัดรายการ Homestay / Farmstay ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ในการทำเกษตร เช่นเดียวกับเกษตรกรในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ การจัดกิจกรรม Walk Rally หรือ จักรยานแรลลี่ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ตลอดจนการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรด้วยตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อกิจกรรมการเกษตรหลักและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่

5) กลยุทธ์ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

แนวความคิด

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นตลาดที่มีมานานแล้ว ในรูปแบบของทัวร์เกษตรในพื้นที่เกษตรกรรมที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน ด้านการเกษตรกลุ่มผู้สนใจมักจะเป็นเกษตรกรมือใหม่ หรือเกษตรกรสมัครเล่น ซึ่งรูปแบบการเดินทางดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ แต่ปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ได้ให้ความสนใจกับตลาดดังกล่าว มีการพัฒนาทรัพยากรเกษตรขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในหลายพื้นที่ ด้วยมุ่งหวังที่จะให้ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นทางเลือกใหม่ของนักท่องเที่ยวและเป็นการยกระดับคุณภาพการเกษตร และเปิด

โอกาสให้เกษตรกรหรือชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็จะมีส่วนช่วยกระจายรายได้สู่เกษตรกรในชุมชนโดยตรง ด้วยลักษณะของการเกษตรซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งการประมง ปศุสัตว์ กสิกรรม และความแตกต่างในองค์กร การจัดการ การดำเนินธุรกิจ จึงทำให้ทรัพยากรการเกษตรที่จะนำเสนอขายแก่ ตลาดการท่องเที่ยว มีความหลากหลาย และเมื่อประกอบกับข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศนั้น จึงทำให้กำหนดตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ตลาดนักท่องเที่ยวทั่วไป และตลาดนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตาม ตลาดทั้ง 2 นั้น จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมในแนวทางของตลาดที่มีคุณภาพมากกว่าเป็นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มปริมาณการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการจัดการตลาด หรือรายการนำเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้านขึ้น แต่ก็จำกัดในกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ และพื้นที่เกษตรบางแห่ง ในระยะแรกของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมให้แพร่หลายเป็นที่นิยม จึงจำเป็นต้องเป็นการจัดการการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและแหล่งท่องเที่ยวหลักด้านอื่นๆ ของพื้นที่ เพื่อเพิ่มความดึงดูดใจให้มากขึ้นสำหรับตลาดการท่องเที่ยวทั่วไป ขณะเดียวกันก็เป็นการกระจายกิจกรรม การท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน / ท้องถิ่น / เกษตรกร ให้สามารถได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย อย่างไรก็ตาม การตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจะต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการรักษาสสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึก ทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมและวิถีเกษตร นอกเหนือจากประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้มีมาตรการที่ต้องคำนึงถึงหรือให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายคือ

5.1) จัดทำรายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ ให้เป็นที่รู้จัก โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาถึงศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม รวมถึงเกษตรกรและชุมชน อีกทั้งจำเป็นต้องพิจารณาข้อจำกัดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนั้น ๆ เพื่อให้การจัดทำแผนการตลาดมีความเหมาะสม

5.2) จัดทำโครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรายการนำเที่ยว โดยจัดทำโครงข่ายสำหรับตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้าน และตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมแบบผสมผสาน

5.3) โฆษณา ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมตามสภาพความเป็นจริง ความพร้อม ทั้งในลักษณะของเฉพาะแหล่งใดแหล่งหนึ่งและเป็นโครงข่าย อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรวบรวมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ตามลักษณะ

และความสนใจในการท่องเที่ยว โดยการจัดทำเอกสารคู่มือ แผ่นพับ ประกอบแผนที่ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว

5.4) ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่นิยมเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ

5.5) มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการเกษตร กับภาคเอกชน ชุมชนเกษตร ในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์

5.6) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในสื่อมวลชนต่าง ๆ ทุกประเภท ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง

5.7) จัดงานเทศกาลท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ผนวกเข้ากับการจัดงานเทศกาลผลไม้ หรืองานเกษตรอื่น ๆ ที่จังหวัดเคยดำเนินการเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้โดยมีการกำหนดระยะเวลา ที่แน่นอน เพื่อให้ธุรกิจนำเที่ยวมีเวลาวางแผนจัดนำเที่ยวและขายรายการนำเที่ยวได้ล่วงหน้า

6.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

การจะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นอกจากการดำเนินการตามกรอบ ทิศทางการพัฒนาโดยรวม ที่ได้เสนอรายละเอียดไว้แล้วนั้น การพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม สอดคล้องกันกับทิศทางดังกล่าวและแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ และมาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ที่ได้สรุปเสนอไว้ในบทที่ 2 จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้ จะนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง ใน 3 ประเด็นคือ

6.4.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

6.4.2 แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด

6.4.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.4.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

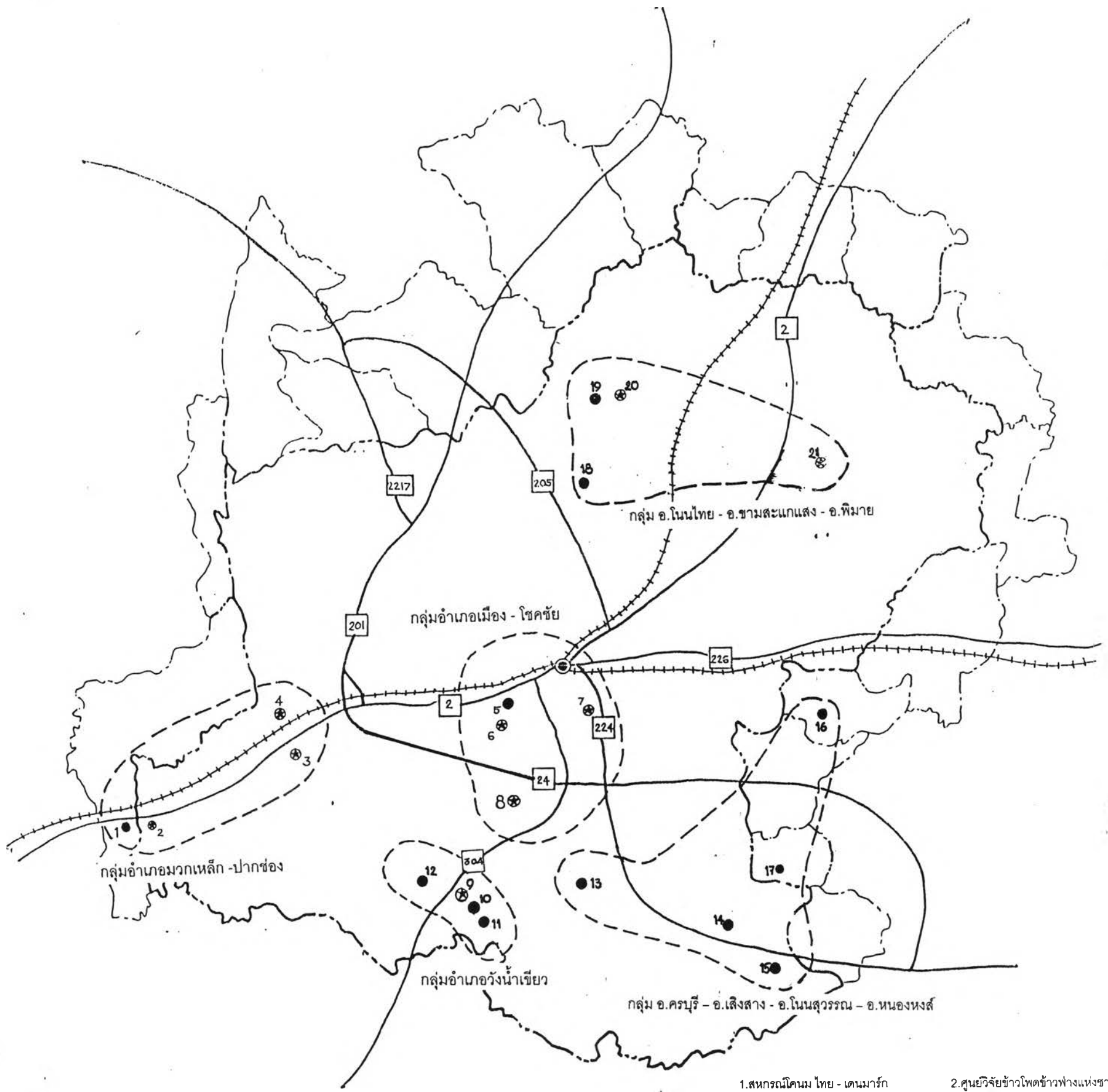
จากการศึกษาและวิเคราะห์แหล่งเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาจำนวนทั้งหมด 25 แหล่ง พบว่า มีพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จำนวนรวมทั้งสิ้น 21 แหล่ง โดยจำแนกเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง จำนวน 9 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพปานกลาง 12 แห่ง ทั้งนี้ สำหรับแหล่งเกษตรกรรมอีก 4 แห่ง ที่สำรวจพบว่า มีศักยภาพต่ำ ไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งด้านทรัพยากรเกษตรในพื้นที่ ที่สามารถพบเห็นได้ง่ายทั่วไปไม่โดดเด่น ประกอบกับขาดความพร้อมในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงจะไม่เสนอแนะแนวทางการพัฒนาไว้ในการศึกษา

แนวทางหลักในการพิจารณาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมของจังหวัด นครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง สามารถจัดเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ที่สามารถสนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ถึง 5 กลุ่ม (แผนที่ 6.2) โดยการพิจารณาจากการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงและปานกลาง ในกลุ่มพื้นที่ที่ใกล้เคียงและสามารถเชื่อมโยงกันได้ด้วยระบบคมนาคม ประกอบด้วย

- 1) กลุ่ม อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี - อำเภอปากช่อง และ อำเภอสีคิ้ว
- 2) กลุ่ม อำเภอเมืองนครราชสีมา - อำเภอโชคชัย และ อำเภอปักธงชัย
- 3) กลุ่ม อำเภอโนนไทย - ขามสะแกแสง และ อำเภอพิมาย
- 4) กลุ่ม อำเภอวังน้ำเขียว
- 5) กลุ่ม อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอโนนสุวรรณ - หนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

มีรายละเอียดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

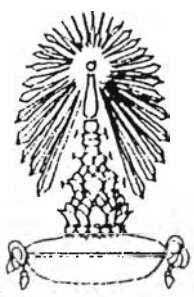
1) กลุ่ม อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี - อำเภอปากช่อง และ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสูง สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมหลักของพื้นที่ศึกษาเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูงเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของแหล่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจเฉพาะด้านได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จะสามารถดึงดูดให้เกิดวันพักผ่อนเพิ่มขึ้นได้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้มีจำนวน 4 แห่ง คือ

● แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพปานกลาง
 ⊗ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง

0 10 20 30 กิโลเมตร

1. สหกรณ์โคนม ไทย - เดนมาร์ก	2. ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ
3. สวนดอกไม้เมืองพร	4. สวนอุนบ้านคลองไม้
5. ตลาดไม้ดอกไม้ประดับ ต.โคกกรวด	6. หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองรังกา
7. สวนมะนาวด่านเกวียน	8. ไร่สวนผสมนายเจลา
9. สวนส้มไม่งาม	10. ฟาร์มผักปลอดสารพิษ
11. นพรัตน์ฟาร์มปลาทิพย์	12. สวนไม้ดอกสุชาติ
13. ธนาคารผักบ้านมูลบน	14. สวนผักหวาน
15. ไร่สวนผสมนางส้มจีน	16. หมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ
17. กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านขลุงไม้	18. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรบ้านหนองสะแก
19. ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	20. ไร่สวนผสมนายสลิต
21. สถานีทดลองข้าวพิมาย	

ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

สัญลักษณ์ : ⊗ ● แหล่งท่องเที่ยว — ถนน + ทางรถไฟ

ที่มา : การสำรวจ

แผนที่ 6.2

- สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
- ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- สวนดอกไม้เมืองพร อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- สวนอุนบ้านคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ในการพัฒนา ควรเร่งพัฒนาปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น ถนนและป้ายชี้ทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว ระบบสื่อความหมาย และการสร้างสรรกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมูลค่าเพิ่มเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงที่พักในศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ เพื่อเป็นจุดแวะพักในพื้นที่ โดยมีสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก สวนอุนบ้านคลองไผ่ และสวนดอกไม้เมืองพร เป็นจุดท่องเที่ยวแบบแวะเยี่ยมชม และให้บริการอาหาร สินค้าที่ระลึก จากผลผลิตในแหล่งเกษตรกรรม แต่ในระยะยาวแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ ยังสามารถที่จะพัฒนาที่พักเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งจะทำให้เพิ่มความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และเป็นทางเลือกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาพักแรม ในโรงแรม รีสอร์ท แถบถนนธนรัตน์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะที่สวนดอกไม้เมืองพร นั้น มีความเป็นไปได้สูงที่จะพัฒนาที่พัก ทั้งในรูปแบบของรีสอร์ท หรือ การกางเตนท์ เนื่องจากมีทิวทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งจะทำให้สวนดอกไม้เมืองพร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ครบวงจร

2) กลุ่มอำเภอเมือง – อำเภอโชคชัย และอำเภอบักรัง จังหวัดนครราชสีมา

ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตรกรรม 4 แห่งคือ

- ตลาดไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา
- หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองรังกา อำเภอเมืองนครราชสีมา
- สวนมะนาวด่านเกวียน อำเภอโชคชัย
- ไร่นาสวนผสมนายเฉลา อำเภอบักรังชัย

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้ จัดว่ามีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสูง สามารถพัฒนาให้รองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ในลักษณะของการแวะเยี่ยมชมและซื้อหาพันธุ์ไม้จากแหล่งผลิตในราคาถูก ที่หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองรังกา หรือตลาดไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลโคกกรวด และแวะเยี่ยมชมสวนมะนาวด่านเกวียน ที่ให้ผลขนาดใหญ่ มีน้ำมาก ที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกิ่งพันธุ์ ไปเพาะปลูกที่บ้านได้ แต่สำหรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ผู้มีความสนใจเฉพาะด้านแล้ว สวนมะนาวด่านเกวียนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์มะนาวพันธุ์ด่านเกวียนที่ประสบความสำเร็จในการเพาะปลูก และเป็นแหล่งข้อมูล ความรู้

ภูมิปัญญาที่มีคุณค่า เช่นเดียวกับไร่นาสวนผสม นายเฉลา อำเภอปักธงชัย ที่เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้สำคัญ อีกแห่งหนึ่ง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริม ผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่เพื่อเพิ่มความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั่วไป ให้มีระยะเวลาการท่องเที่ยวและทางเลือกเพิ่มมากขึ้น และสามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน ให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ได้เพิ่มอีกกลุ่มหนึ่ง โดยที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวได้จาก ชุมชนเมืองนครราชสีมา พร้อมกันนี้ควรเร่งให้มีการปรับปรุง ป้ายชี้ทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ไฟฟ้า น้ำใช้ โทรศัพท์ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้ คือ การพัฒนาระบบสื่อความหมายทั้งในรูปแบบของการบรรยาย การทำป้ายแสดงข้อมูล การจัดเส้นทางท่องเที่ยว และการกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้แล้วที่หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองรงกา ยังมีศักยภาพและความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเกษตรท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และการเตรียมชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและพักผ่อนร่วมกับเกษตรกร หรือ Homestay

3) กลุ่มอำเภอโนนไทย ขามสะแกแสง และอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีความสนใจทฤษฎี และแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated Farming) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การเพาะปลูกข้าวพันธุ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม พื้นที่กลุ่มนี้มีแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีชื่อเสียง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พิมายและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ซึ่งมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมให้มีความดึงดูดใจและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ จะเป็นการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยรวมของพื้นที่ขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่นี้ ประกอบด้วย

- ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบ้านหนองสะแก อำเภอโนนไทย
- ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อำเภอขามสะแกแสง
- ไร่นาสวนผสมนายสลิต อำเภอขามสะแกแสง
- สถานีทดลองข้าวพิมาย อำเภอพิมาย

สำหรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่สนใจทฤษฎีเกษตรผสมผสาน ไร่นาสวนผสมนายสลิต อำเภอขามสะแกแสง จะเป็นจุดหมายหลัก เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรที่ได้รับรางวัลไร่นาสวนผสมอันดับ 1 ในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2541 แต่สำหรับผู้สนใจ

กระบวนการเกี่ยวกับการทำนา พันธุ์ข้าวชนิดต่าง ๆ สถานีทดลองข้าวพิมาย จะเป็นจุดหมายหลัก เนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวม วิจัยและทดลองปลูกข้าวพันธุ์ต่าง ๆ ก่อนแจกจ่ายให้เกษตรกรต่อไป โดยมีศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากกลุ่มแม่บ้านอำเภอขามสะแกแสง เป็นจุดจำหน่ายของฝาก จำพวกของว่าง อาหารแห้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามสถานีทดลองข้าวพิมายมีศักยภาพที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วไปให้เดินทางมาเยี่ยมชมพื้นที่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนจากชุมชนเมือง สำหรับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรบ้านหนองสะแก นั้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้ทางการเกษตรเพิ่มเติม หรือการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เหมาะสมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้จึงควรส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสานกับแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวทั่วไป เพิ่มความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่นานขึ้น และมีการใช้จ่ายมากขึ้น โดยควรเร่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ อำเภอขามสะแกแสง ให้สามารถเชื่อมโยงกับ อำเภอพิมายอย่างสะดวก การจัดทำป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการสื่อความหมายในแหล่ง และการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม การพัฒนาระบบสื่อความหมายต่าง ๆ และการพัฒนาที่พักภายในสถานีทดลองข้าวพิมาย ให้มีความสะดวกสบาย สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ ซึ่งจะทำให้เป็นทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันในพื้นที่อำเภอพิมายยังขาดแคลนที่พัก โดยเฉพาะในช่วงที่มีงานเทศกาลเที่ยวพิมายและงานแข่งขันเรือยาวพิมาย จะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอำเภอพิมาย เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเข้าพักที่ อำเภอเมืองนครราชสีมา หรือพื้นที่อื่น ๆ

4) กลุ่มอำเภอวังน้ำเขียว เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นสาธารณูปโภค (Image) ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับแบบเมืองหนาว ฟาร์มผักปลอดสารพิษ สวนผลไม้ต่าง ๆ ตลอดจนการเพาะพันธุ์ปลาที่มียุทธศาสตร์ที่น่าสนใจ ประกอบกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีทิวทัศน์สวยงาม อากาศเย็นสบายตลอดปี ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาพักผ่อนกันมากโดยเฉพาะในช่วงวันหยุด และในฤดูหนาว ทำให้แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมมีความเป็นไปได้สูง ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือควรเร่งให้มีการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ ทั้งในส่วนของจัดทำผังเมือง การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนา มิให้มีการเติบโตของพื้นที่โดยไร้การควบคุม และทำลายสภาพแวดล้อม ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องเร่งการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เพียงพอ เนื่องจากปัจจุบันยังขาดแคลนอยู่มาก ที่สำคัญคือการพัฒนาปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 304

ให้สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาอย่างสะดวก สบายและปลอดภัย จะทำให้พื้นที่นี้มีความเชื่อมโยงกับโครงข่ายการท่องเที่ยวลึกของจังหวัด นครราชสีมาได้มากขึ้น

ในส่วนของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม นั้น ควรเน้นการปรับปรุง ภูมิทัศน์ ของพื้นที่ให้มีความสวยงาม โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทสวนไม้ดอกไม้ประดับที่มี อยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดเขตพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เช่น แปลง สาธิต ส่วนบริการนักท่องเที่ยว การกำหนดระเบียบในการเข้าชม การจัดทำระบบสื่อความหมาย เป็นต้น

5) กลุ่มอำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอโนนสุวรรณ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย

- ธนาคารฝักบ้านมูลบน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
- สวนผักหวาน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
- ไร่นาสวนผสมนางส้มจีน อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
- กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านขลุ้งไผ่ อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์
- หมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ถึงแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้จะอยู่ห่างจากโครงข่ายการ ท่องเที่ยวเดิม แต่ประกอบด้วยมีแหล่งเกษตรกรรมที่มีความน่าสนใจเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่ม เกษตรกรทำสวนบ้านขลุ้งไผ่ และหมู่บ้านเลี้ยงไหมโนนศรีคุณ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทั้ง 2 กลุ่ม ในขณะที่แหล่งเกษตรกรรมอื่น ๆ นั้น เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีความสนใจเฉพาะด้านเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน การเพาะพันธุ์ ผักหวานป่า หรือวิถีชุมชนเกษตรของธนาคารฝักบ้านมูลบน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้ควรให้ความสำคัญกับการจัดระบบสื่อความหมาย โดยเฉพาะวิทยากร การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของการพึ่งพิงและร่วมมือกันในชุมชน การลงทุนใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการควรเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่

นอกจากนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มนี้สมควรที่จะผนวกกับการท่องเที่ยวในกลุ่มอำเภอเมืองนครราชสีมา และอำเภอโชคชัย จะทำให้มีวงรอบในการเดินทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น (ตาราง 6.1)

ตาราง 6.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม											หมายเหตุ		
	กลุ่มตลาด	จัดเขตพื้นที่	ปรับปรุงภูมิทัศน์	พื้นที่ลาด	ศูนย์ข้อมูล/โทรศัทกร	โครงสร้างพื้นฐาน	สิ่งอำนวยความสะดวก	การบริการ	อบรมบุคลากร	แปรรูปผลิตภัณฑ์	กำหนดมาตรฐานระเบียบ		ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมเสริม	
1.สหกรณ์โคนม ไทย - เดนมาร์ก	☆◇	/	/	/	/	/	ALL	ALL	/	/	/	/	/	พิพิธภัณฑ์โคนมไทย / กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม
2.ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ	☆◇	/	/	/	/	/	ALL	ALL	/	/	/	/	/	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม/การอบรม / สัมมนา
3.สวนดอกไม้เมืองพร	☆◇			/		พร้อม	I,Q,D	G,A,?	/	/		/	/	แคมป์ไฟ/ อบรมพนักงานขายให้ทำหน้าที่มัคคุเทศก์
4.สวนอุนบ้านคลองไผ่	☆◇	/	/	/		/	T,P,D	G,?	/	/	/	/	/	แปรรูปผลิตภัณฑ์ / กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม
5.ตลาดไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด	☆◇					พร้อม	T,P,D	C	/	/				
6.หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับหนองรังกา	☆◇	/	/	/		/	ALL	ALL	/	/	/	/	/	ควรมีคณะกรรมการท่องเที่ยวหมู่บ้าน จัด homestay
7.สวนมะนาวด่านเกวียน	☆◇	/	/	/	/	พร้อม	T,I,D	C	/	/	/	/	/	แปรรูปผลิตภัณฑ์
8.ไร่นาสวนผสม นายเฉลา	◇	/		/		/	T,I,D	G	/	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่
9.ศูนย์แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	☆◇		/			พร้อม	T,D	C,G		/		/		
10.ไร่นาสวนผสม นายสลิต	◇	/		/		/	T,I,D	G	/	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่
11.สถานีทดลองข้าวพิมาย	☆◇	/	/	/	/	พร้อม	ALL	ALL	/	/	/	/	/	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม/การอบรม / สัมมนา
12.ซุ้มไม้งาม	☆◇	/	/			/	T,P,I,D,R	G	/	/	/	/	/	

สัญลักษณ์ :

☆ นักท่องเที่ยวทั่วไป ◇ นักท่องเที่ยวเกษตร

สิ่งอำนวยความสะดวก : สุนัข(T) ลานจอดรถ (P) ระบบสื่อความหมาย (I) ระบบรักษาความปลอดภัย (Q) ป้ายชี้ทาง (D) จุดพักผ่อน ชมวิว (R)

การบริการ : ร้านอาหาร เครื่องดื่ม (C) มัคคุเทศก์/วิทยากร(G) ที่พัก(A) ข้อมูล/ข่าวสาร (?)

ตาราง 6.1 (ต่อ) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม											หมายเหตุ	
	กลุ่มตลาด	จัดเขตพื้นที่	ปรับปรุงภูมิทัศน์	พื้นที่ลาด	ศูนย์ข้อมูล/นิทรรศการ	โครงสร้างพื้นฐาน	สิ่งอำนวยความสะดวก	การบริการ	อบรมบุคลากร	แปรรูปผลิตภัณฑ์	กำหนดมาตรการระเบียบ		ประชาสัมพันธ์
13.สวนไม้ดอกสุชาดา	☆◇	/	/			/	T,P,I,D,R	G	/	/	/	/	
14.ผักปลอดสารพิษ บ.ไฟร์บอร์ดา	☆◇	/	/			/	T,P,I,D,R	C,G	/		/	/	
15.นพรัตน์ฟาร์มปลาหับทิม	◇		/			/	T,D	G	/		/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต
16.ไร่นาสวนผสมป่าส้มจีน	◇	/		/		/	T,I,D	G	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต
17.ธนาคารผักบ้านมูลบน	◇	/	/		/	/	T,I,D	C,G,?	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต
18.สวนผักหวาน	◇	/	/			/	T,I,D	G	/		/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่
19. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตร บ้านหนองสะแก	◇		/		/	/	T,I,D	G	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต
20.กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านขลุ่ยไม้	☆◇	/	/		/	/	T,P,I,D	C,G,?	/		/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต
21.หมู่บ้านปลูกหมอนเลี้ยงไหม	☆◇		/	/	/	/	T,P,I,D	C,G,?	/	/	/	/	เน้นการรักษาความสะอาด จัดระเบียบพื้นที่ / แปรรูปผลผลิต

สัญลักษณ์ :

☆ นักท่องเที่ยวทั่วไป ◇ นักท่องเที่ยวเกษตร

สิ่งอำนวยความสะดวก : สุชา(T) ลานจอดรถ (P) ระบบสื่อความหมาย (I) ระบบรักษาความปลอดภัย (Q) ป้ายชี้ทาง (D) จุดพักผ่อน ชมวิว (R)

การบริการ : ร้านอาหาร เครื่องดื่ม (C) มัคคุเทศก์/วิทยากร(G) ที่พัก(A) ข้อมูล/ข่าวสาร (?)

6.4.2 แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จ นอกเหนือจากการลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวแล้ว การวางแผนพัฒนาด้านการตลาด มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การลงทุนด้านการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้ ในการพัฒนานี้ จึงจะได้เสนอแนวทางการพัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่องในรูปแบบกว้าง ๆ โดยจะแบ่งแนวทางการพัฒนาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับชาติและระดับภาค ซึ่งมีหน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ ในระดับท้องถิ่น มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่โดยตรง คือ สำนักงานการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 1 (สภจ.1) นอกจากนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และองค์กร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็มีศักยภาพที่จะดำเนินการได้

โดยมีแนวทางในแต่ละระดับดังนี้

1) แนวทางระดับชาติและระดับภาค

1.1) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการเก็บสถิติการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำทุกปี เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตลาดเป้าหมาย ทั้ง เพศ อายุ อาชีพ รายได้ พฤติกรรมการเดินทาง เป็นต้น โดยควรเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทั้งตลาดชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นแหล่งที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรสูง จึงควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงขึ้น

1.2) พฤติกรรมการเดินทางของชาวไทย ส่วนใหญ่นิยมเดินทางด้วยตนเอง มากกว่าการใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว จึงควรส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมขึ้น เช่น คู่มือเดินทางท่องเที่ยวเกษตร เป็นต้น

1.3) กำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้สนใจทั่วไปและบริษัทนำเที่ยวต่าง ๆ

1.4) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โฆษณา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมผ่านทางสื่อต่าง ๆ ที่ ททท.มีอยู่ ทั้ง วารสาร อสท. รายการโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น

1.5) ปัจจุบันมีบริษัทนำเที่ยวหลายแห่งที่จัดรายการนำเที่ยวเชิงเกษตรกรรม สำหรับกลุ่มผู้สนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมโดยเฉพาะ จึงควรมีการประสานงานกับกลุ่มบริษัทนำเที่ยวเพื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก

2) แนวทางระดับท้องถิ่น

สำหรับแนวทางการพัฒนาด้านการตลาดในระดับท้องถิ่น สามารถใช้แนวทางเดียวกับระดับประเทศและระดับภาคได้ โดยลดขนาดการดำเนินการลงให้เหมาะสมกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ของหน่วยงาน นอกจากนี้แล้ว กิจกรรมอื่น ๆ ที่ควรเน้นคือ การสร้างให้เกิดระบบตลาดที่ยุติธรรมต่อนักท่องเที่ยว เช่น การกำหนดราคาที่เป็นธรรม มีการบริการที่ดี สะดวก ประหยัดและปลอดภัย โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรการเกษตรและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเกิดความประทับใจ ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ต่อไป

ในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเฉพาะด้าน สามารถส่งเสริมให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะของการดูงาน ทัศนศึกษา สัมมนา อบรม ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ประสบผลสำเร็จ และเป็นแหล่งรวมข้อมูล ความรู้ทางการเกษตร โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่เอง และจากพื้นที่จังหวัดรอบข้าง

3) ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่

ต่อเนื่อง

เส้นทางที่ 1 2 วัน 1 คืน

(แผนภูมิ 6.1)

วันที่ 1

- ออกเดินทางจาก กรุงเทพฯ ฯ
- ถึงจังหวัดปราจีนบุรี แวะนมัสการ พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสิน
- เดินทางไป อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
- เข้าฟังการบรรยายสรุปที่สำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเขียว
- รับประทานอาหารกลางวัน
- เยี่ยมชม การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ที่สวนชุ่มไม้งาม
- เยี่ยมชมการปลูกผักปลอดสารพิษ ที่ฟาร์มผักปลอดสารพิษ บริษัทไฟร์บอร์ด์ จำกัด
- เยี่ยมชม กรรมวิธีการเพาะพันธุ์ปลาทับทิม ที่นพรัตน์ฟาร์ม
- เยี่ยมชมสวนดอกหน้าวัวและไม้ตัดใบประดับ ที่สวนสุชาดา
- รับประทานอาหารเย็นและพักแรมที่อำเภอวังน้ำเขียว

วันที่ 2

- ตื่นชมทะเลหมอกยามเช้า
- รับประทานอาหารเช้า แล้วออกเดินทาง ไป อำเภอปักธงชัย
- แวะชมไร่สวนผสมนายเฉลา ที่ อำเภอปักธงชัย

- ชมกรรมวิธีการทอและเลือกซื้อผ้าไหม ที่ อำเภอปักธงชัย
- ออกเดินทางไป อำเภอสีคิ้ว
- พักรับประทานอาหารกลางวัน และพักผ่อน
ชมทิวทัศน์ เหนือเขื่อนลำตะคอง หาซื้อพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
ที่ สวนดอกไม้เมืองพร อำเภอสีคิ้ว
- เยี่ยมชมสวนองุ่นบ้านคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว
- แวะซื้อข้าวโพดหวานที่ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ
(ไร่สุวรรณ)
- เดินทางกลับ กรุงเทพฯ ฯ

เส้นทางที่ 2 3 วัน 2 คืน
วันที่ 1

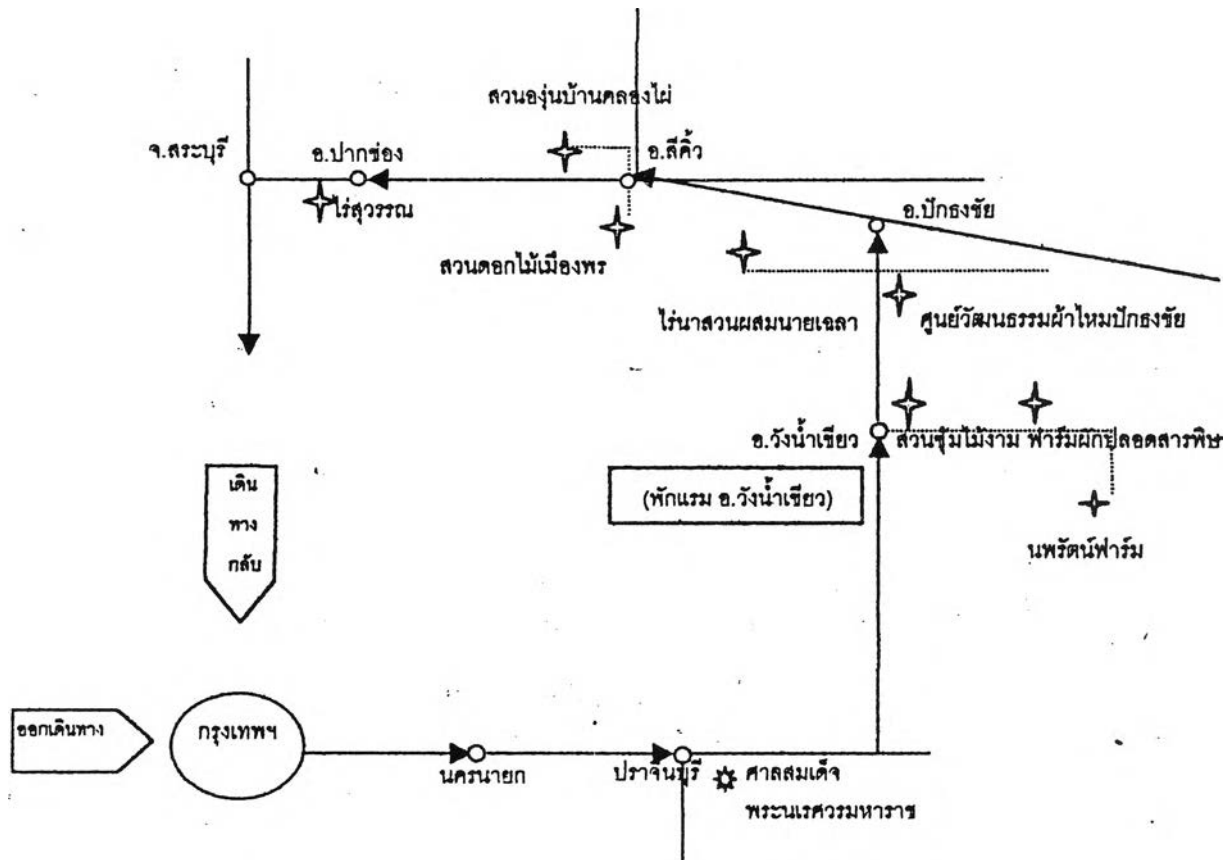
- (แผนภูมิ 6.2)
- ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ฯ
  - เยี่ยมชมกรรมวิธีการผลิตนมพร้อมดื่ม และกรรมวิธีการเลี้ยง
โคนม ที่สหกรณ์ โคนมไทย - เดนมาร์ก อำเภอมวกเหล็ก สระบุรี
  - แวะรับประทานอาหารกลางวัน ที่ อำเภอ มวกเหล็ก
  - เยี่ยมชมและฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวโพด
หวาน ที่ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ (ไร่สุวรรณ) อำเภอ
ปากช่อง
  - ทัดสนศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
  - พักแรมที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

วันที่ 2

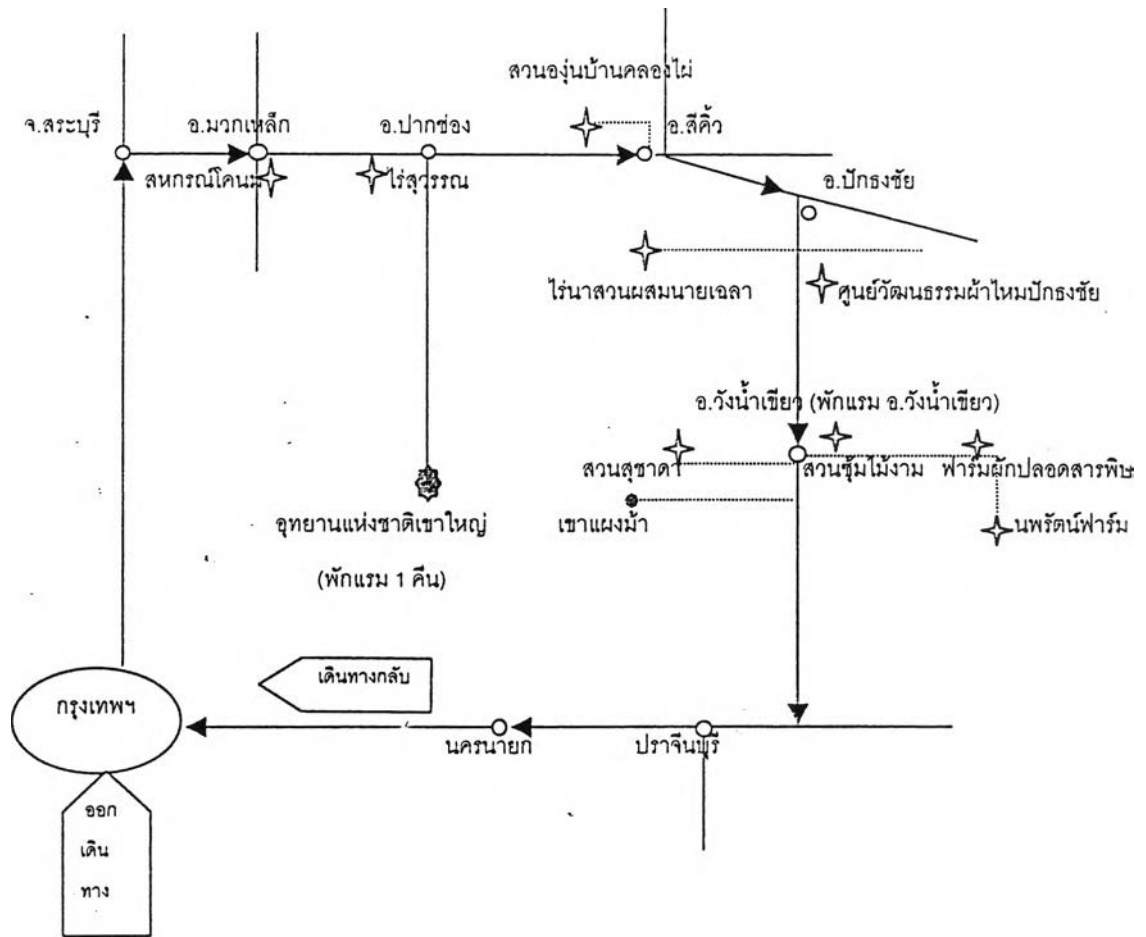
- รับประทานอาหารเช้า แล้วออกเดินทางไป อำเภอสีคิ้ว
- เยี่ยมชมสวนองุ่นบ้านคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว
- แวะชมไร่นาสวนผสมนายเฉลา ที่ อำเภอปักธงชัย
- พักรับประทานอาหารกลางวัน ที่ อำเภอปักธงชัย
- ชมกรรมวิธีการทอและเลือกซื้อผ้าไหม ที่ อำเภอปักธงชัย
- เดินทางไป อำเภอ วังน้ำเขียว
- เข้าฟังการบรรยายสรุปที่สถานีปลูกป่าเขาแผงม้า
และเดินศึกษาธรรมชาติบนเขาแผงม้า
- รับประทานอาหารเย็น และพักแรมที่ อำเภอวังน้ำเขียว

- วันที่ 3
- ตื่นชมทะเลหมอกยามเช้า และรับประทานอาหารเช้า
  - เยี่ยมชม การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ที่สวนชุ่มไม้งาม
  - เยี่ยมชมและหาซื้อผักปลอดสารพิษ ที่ฟาร์มผักปลอดสารพิษ บริษัทไฟร์บอร์ด จำกัด
  - เยี่ยมชม กรรมวิธีการเพาะพันธุ์ปลาทับทิม ที่ นพรัตน์ฟาร์ม
  - เยี่ยมชมสวนดอกหน้าวัวและไม้ตัดใบประดับ ที่สวนสุชาดา
  - รับประทานอาหารกลางวันแบบปิคนิก ที่อุทยานแห่งชาติทับลาน
  - เดินทางกลับกรุงเทพฯ
- เส้นทางที่ 3 4 วัน 3 คืน (แผนภูมิ 6.3)
- วันที่ 1
- ออกเดินทางจาก กรุงเทพฯ
  - ถึงจังหวัดปราจีนบุรี แวะนมัสการ พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสิน
  - เดินทางต่อไป อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
  - เข้าฟังการบรรยายสรุปที่สำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเขียว
  - รับประทานอาหารกลางวัน
  - เยี่ยมชม การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ที่สวนชุ่มไม้งาม
  - เยี่ยมชมการปลูกผักปลอดสารพิษ ที่ฟาร์มผักปลอดสารพิษ บริษัทไฟร์บอร์ด จำกัด
  - เยี่ยมชม กรรมวิธีการเพาะพันธุ์ปลาทับทิม ที่ นพรัตน์ฟาร์ม
  - เยี่ยมชมสวนดอกหน้าวัวและไม้ตัดใบประดับ ที่สวนสุชาดา
  - รับประทานอาหารเช้าและพักแรมที่อำเภอวังน้ำเขียว
- วันที่ 2
- ตื่นชมทะเลหมอกยามเช้า
  - รับประทานอาหารเช้า แล้วออกเดินทาง ไป อำเภอปักธงชัย
  - แวะชมไร่สวนผสมนายเฉลิม ที่ อำเภอปักธงชัย
  - ชมกรรมวิธีการทอและเลือกซื้อผ้าไหม ที่ อำเภอปักธงชัย
  - พักรับประทานอาหารกลางวัน ตามอัยาศัย และชมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย
  - ชมและศึกษากระบวนการเพาะปลูกมะนาวพื้นเมืองพันธุ์ด่านเกวียน ที่สวนมะนาวด่านเกวียน อำเภอโชคชัย

- แวะเยี่ยมชมหมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองจังกา อำเภอเมืองนครราชสีมา และตลาดไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด
  - แวะนมัสการอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
  - พักผ่อนตามอัยาศัย และพักผ่อนที่ อำเภอเมืองนครราชสีมา
- วันที่ 3
- รับประทานอาหารเช้า แล้วออกเดินทางไป อำเภอพิมาย
  - แวะเยี่ยมชม และฟังการบรรยายสรุป ที่สถานีทดลองข้าวพิมาย
  - ชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ปราสาทหินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
  - พักรับประทานอาหารกลางวันแบบปิคนิก ที่ไทรงาม
  - ชมแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ บ้านปราสาท อำเภอโนนสูง
  - เยี่ยมชมและศึกษาการทำเกษตรแบบไร้นาสวนผสมของนายสลิตที่ อำเภอ ขามสะแกแสง
  - แวะซื้อของฝาก อาหารแห้ง ของว่าง จากศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ของ กลุ่มแม่บ้านขามสะแกแสง
  - เดินทางกลับเข้าพัก ที่ อำเภอเมืองนครราชสีมา
- วันที่ 4
- รับประทานอาหารเช้า แล้วออกเดินทางไป อำเภอสูงเนิน
  - แวะเยี่ยมชม เมืองโคราชปุระและพระนอน ที่ อำเภอสูงเนิน
  - ออกเดินทางไป อำเภอสีคิ้ว
  - เยี่ยมชมสวนองุ่นบ้านคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว
  - พักรับประทานอาหารกลางวัน และพักผ่อนชมทิวทัศน์ เหนือเขื่อนลำตะคอง หาซื้อพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่ สวนดอกไม้เมืองพร อำเภอสีคิ้ว
  - แวะซื้อข้าวโพดหวานที่ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ (ไร่สุวรรณ)
  - เยี่ยมชมกรรมวิธีการผลิตนมพร้อมดื่ม และกรรมวิธีการเลี้ยงโคนม ที่สหกรณ์ โคนมไทย - เดนมาร์ก อำเภอมวกเหล็ก สระบุรี
  - เดินทางกลับ กรุงเทพฯ ฯ

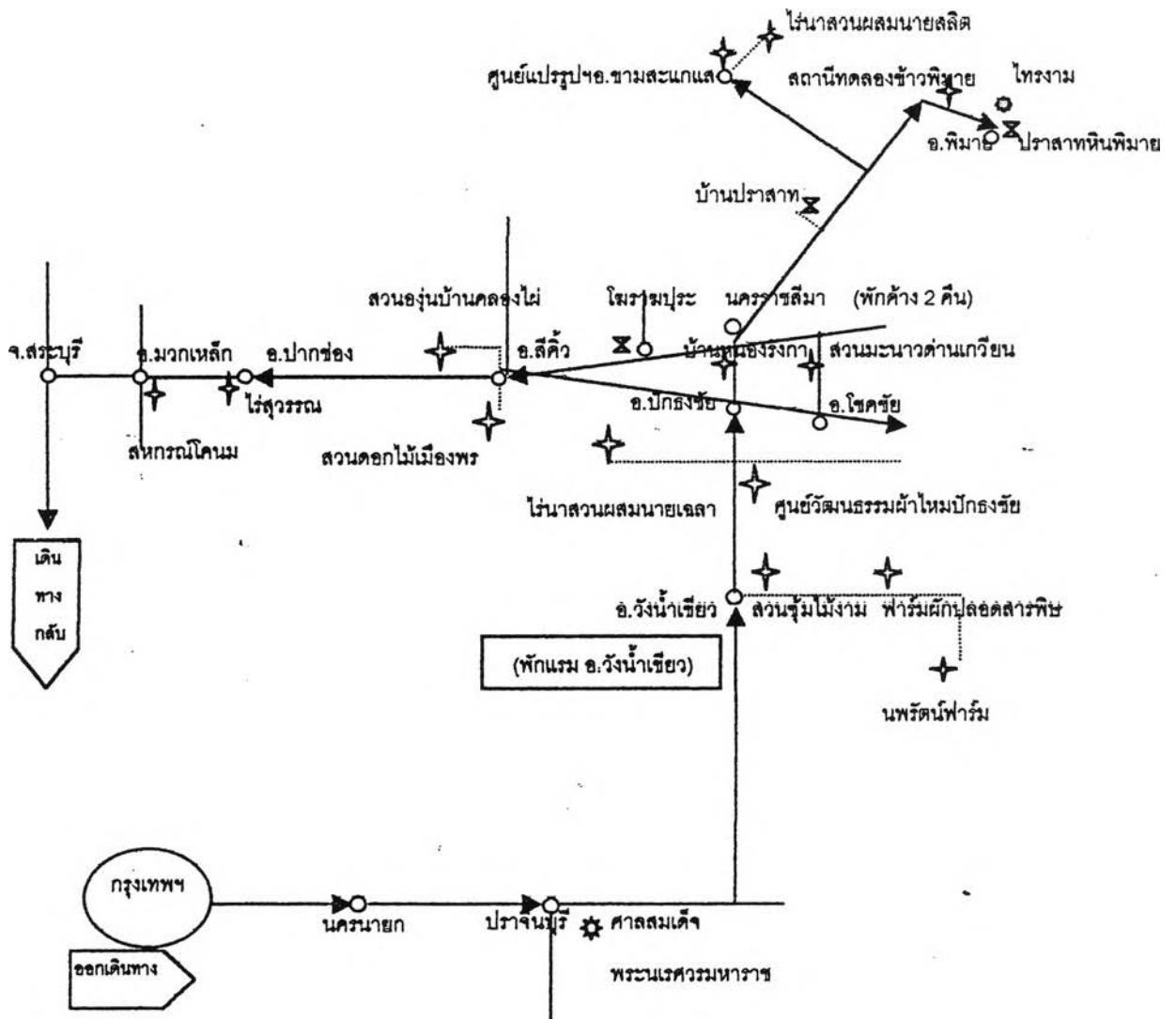

แผนภูมิ 6.1 ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา เส้นทางที่ 1

แผนภูมิ 6.2 ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา เส้นทางที่ 2

แผนภูมิ 6.3 ตัวอย่างเส้นทางท่อเกี่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา เส้นทางที่ 3

จากตัวอย่างรายการเส้นทางนำเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่า จำเป็นต้องผนวกแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการเดินทาง ทั้งนี้รายการนำเที่ยวดังกล่าว เป็นตัวอย่างเส้นทางที่มีความพร้อมสามารถนำเสนอขายได้ในปัจจุบันและสามารถเปลี่ยนแปลงรายละเอียดได้ ตามรสนิยมและวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตาม หากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมให้มีความพร้อมและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากขึ้น รวมถึงการเข้าพักแรมในแหล่งเกษตรกรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การพักรวมกับเกษตรกร (homestay / farmstay) หรือการพักในที่พักของนักท่องเที่ยว ตามที่ได้เสนอไว้เป็นทิศทางและแนวทางการพัฒนาข้างต้น นั้น จะทำให้การเสนอขายรายการนำเที่ยวเชิงเกษตรกรรมสามารถทำได้หลากหลาย อีกทั้งจะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรมมีระยะเวลายาวนานขึ้น นักท่องเที่ยวมีโอกาส สัมผัสและเรียนรู้วิถีเกษตรได้อย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาที่ได้จากประสบการณ์ตรง ในขณะที่เกษตรกรหรือชุมชนก็จะได้ประโยชน์เสริมจากการท่องเที่ยวทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม นอกเหนือจากประโยชน์ที่เคยได้รับจากการเกษตรเพียงอย่างเดียว

6.4.3 ระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ได้นำเสนอไว้ดังกล่าวข้างต้นให้สามารถประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมขึ้น ทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งจะเสนอโดยสังเขป ดังนี้

1) ระดับจังหวัด สมควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและการเกษตร เพื่อทำหน้าที่ วางแผน กำหนดแผนงาน แนวทางการปฏิบัติทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ โครงข่ายสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ อีกทั้งเป็นศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมระหว่างองค์กรระดับพื้นที่ในจังหวัด และระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ

2) ระดับท้องถิ่น สมควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่ขึ้น เพื่อดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ตลอดจนเพื่อ

แก้ไขปัญหาคารท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ / ชุมชน นั้น ๆ บนหลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยกรอบนโยบาย แนวทางที่สอดคล้องกับระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

การศึกษาเรื่อง "ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง" นี้ มีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของระยะเวลา การศึกษา งบประมาณ ทำให้การศึกษาด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการศึกษาทรัพยากรเกษตรที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ทำได้อย่างจำกัด อย่างไรก็ตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษที่จะพัฒนาควบคู่กับชุมชนในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการเตรียมความพร้อมของชุมชน ก่อนที่จะเปิดให้บริการทางการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในเรื่องของการท่องเที่ยวและชุมชน